

Т. Ю. Чайка, І. Є. Хаустова, О. О. Синяговська

**КОЕФІЦІЄНТНИЙ АНАЛІЗ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ:
РОЗРАХУНОК ПО ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ НП(С)БО УКРАЇНИ
ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ДІАГНОСТИКИ**

У відповідності до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», «необоротні активи – всі активи, що не є оборотними;... оборотні активи - гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [1].

Необоротні активи (non-current assets; інша назва long-term assets) – це довгострокові інвестиції підприємства, повна вартість яких не буде реалізована протягом року. Необоротні активи складаються з: 1) нематеріальних активів (intangible assets); 2) основних засобів (property, plant and equipment; інша назва - fixed assets; інша назва – capital assets); 3) довгострокових інвестицій (long-term investments); 4) інших необоротних активів (other non-current assets).

Гура, Н.О., Кірей, О.С. (2012) відзначають, що «основною метою управління необоротними активами є забезпечення їх достатності й економічної ефективності для нормального функціонування підприємства» [2]. Коефіцієнтний аналіз дозволяє, поряд з іншими інструментами, здійснювати економічний аналіз необоротних активів з метою вдосконалення управління ними.

Коефіцієнтний аналіз (ratio analysis) – невід’ємна складова фінансової діагностики. Фінансові співвідношення (коефіцієнти) дозволяють узагальнити велику кількість вихідних даних і якісно оцінити фінансово-економічний стан компанії.

В таблиці 1 представлені показники, які є необхідними для розрахунку основних коефіцієнтів стану і використання необоротних активів.

Таблиця 1. Показники, які є необхідними для розрахунку основних коефіцієнтів стану і використання необоротних активів

Назва показника (англійською)	Назва показника (українською)	Розрахунок за балансом НП(С)БО України
Fixed assets (інша назва - property, plant and equipment; інша назва – capital assets)	Основні засоби (за балансовою вартістю)	код 1010
Non-current assets	Необоротні активи	код 1095
Current assets	Оборотні активи, всього	код 1195
Net worth (інша назва - shareholders' equity; інша назва - equity; інша назва – net assets)	Чиста вартість (власний капітал)	код 1495
Net Sales (інша назва - revenue)	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	код 2000
Net Income	Чистий прибуток	код 2350

Як вказують Rascolean L., Monea A. (2014), *коефіцієнти структури* активів дозволяють оцінити: цільовий економічний капітал; ліквідність інвестованого капіта-

лу; здатність компанії змінювати структуру активів під дією факторів впливу [3].

Основним структурним коефіцієнтом, що характеризує співвідношення активів, є співвідношення необоротних і оборотних активів підприємства (non-current assets structure ratio, NCAR):

$$\text{Non-current assets structure ratio (NCAR)} = \frac{\text{Non-current assets}}{\text{Current assets}} \quad (1)$$

Цей коефіцієнт розраховується під час вертикального аналізу балансу. Сприятливий діапазон значень залежить від галузевої приналежності підприємства. Якщо в динаміці спостерігається збільшення цього співвідношення, це свідчить про посилення виробничих можливостей підприємства при одночасному зниженні фінансової стійкості.

Коефіцієнти платоспроможності (solvency ratios) є індикаторами здатності підприємства погашати свої боргові зобов'язання. На відміну від коефіцієнтів ліквідності, які охоплюють тільки короткострокову заборгованість, коефіцієнти платоспроможності характеризують здатність підприємства погашати як короткострокові, так і довгострокові зобов'язання. Необоротні активи – найменш ліквідна частина активів. Тому з точки зору забезпечення платоспроможності і фінансової стійкості вони повинні бути забезпечені переважно найбільш стабільними джерелами фінансування, тобто власним капіталом компанії. Відношення необоротних активів до чистої вартості (власного капіталу) (Non-current assets to Net worth ratio) (NCANWR) показує, чи дотримується це правило:

$$\text{Non-current assets to Net worth ratio (NCANWR)} = \frac{\text{Non-current assets}}{\text{Net worth}} \quad (2)$$

Сприятливі значення коефіцієнта NCANWR варіюють в залежності від галузевої специфіки. Орієнтиром є значення не вище 1,25. Більш високі значення можуть бути витлумачені як негативний сигнал, оскільки вказують на те, що компанія може бути вразливою в разі економічного шоку.

У більшості компаній найбільш вагомим структурним елементом необоротних активів є основні засоби (fixed assets; інша назва - property, plant and equipment; інша назва - capital assets). Тому істотний інтерес представляє також аналіз співвідношення основних засобів до чистої вартості (власного капіталу) (Fixed assets to Net worth ratio, FANWR):

$$\text{Fixed assets to Net worth ratio (FANWR)} = \frac{\text{Fixed assets}}{\text{Net worth}} \quad (3)$$

Це співвідношення показує рівень залученості власного капіталу в основні засоби. Нормальне значення - не більше 0,75.

Зростання коефіцієнтів NCANWR і FANWR означає збільшення частки позикових коштів, вкладених в необоротні активи. Очевидно, що це призводить до зниження фінансової стійкості підприємства. Однак це не єдина обставина, у зв'язку з якою надмірне збільшення показників NCANWR та FANWR є вкрай небажаним. Iqbal A., Mati M. (2012) вказують, що збільшення частки позикових коштів призводить до збільшення впливу кредиторів на прийняття стратегічних рішень, а це, в свою чергу, може ініціювати виникнення конфлікту інтересів, конфлікту ідей, і, як наслідок, привести до зниження прибутковості підприємства [4]. З огляду на низьку ліквідність необоротних активів, і, отже, істотні труднощі при виведенні позикових коштів, така ситуація є вкрай небажаною.

Коефіцієнт оборотності необоротних активів (Non-current assets turnover, NCAT) визначає ефективність, з якою бізнес використовує свої необоротні активи для отримання доходу. Цей коефіцієнт розраховується наступним чином:

$$\text{Non-current assets turnover (NCAT)} = \frac{\text{Net sales}}{\text{Non-current assets}} \quad (4)$$

Оборотність активів сильно залежить від галузевої приналежності підприємства, тому ізольоване значення коефіцієнта NCAT не має економічного сенсу. Необхідно проводити порівняльні зіставлення показника: в динаміці; з середньогалузевими значеннями; з аналогічними показниками основних конкурентів. Порівняно низький рівень коефіцієнта NCAT відповідає низької інтенсивності використання необоротних активів, а отже, низької ефективності їх використання.

При розрахунку коефіцієнта NCAT величина необоротних активів враховується за балансовою вартістю, тому при порівняннях можливі спотворення, пов'язані з різним ступенем зносу необоротних активів (при інших рівних умовах більш зношені необоротні активи будуть показувати більш високі значення коефіцієнта оборотності). Також слід враховувати відмінності в політиці нарахування амортизації підприємствами, які беруть участь в порівняннях.

Коефіцієнти рентабельності (прибутковості) (Profitability ratios) характеризують здатність підприємства створювати прибуток. Ця група коефіцієнтів має особливо важливе значення, оскільки прибуток є головним підсумковим результатом діяльності підприємства. Як зазначає Колесніченко А. С. (2017), інтегрована органічна архітектура цієї економічної категорії включає в себе наступні концептуальні рівні, що визначають функціональність прибутку як: джерела фінансування та розвитку суб'єкта господарювання; результативного оцінюючого показника господарювання; цільового орієнтира подальшої діяльності [5]. Таким чином, очевидна пріоритетність групи коефіцієнтів рентабельності в системі показників фінансового стану підприємства.

Рентабельність необоротних активів (Return on Non-current assets, RONCA) характеризує рівень генерації чистого прибутку (Net income) у розрахунку на одиницю вартості необоротних активів:

$$\text{Return on Non-current assets (RONCA)} = \frac{\text{Net income}}{\text{Non-current assets}} \quad (2)$$

Коефіцієнт RONCA дозволяє зробити висновки про ефективність використання коштів, вкладених в необоротні активи. Більш високі значення свідчать про більш ефективне використання ресурсу. Нормативних значень даного показника не існує. Діагностичну цінність представляє аналіз показника в динаміці, а також порівняння з середньогалузевими значеннями.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
2. Гура Н. О. Ефективність формування та використання необоротних активів / Н. О. Гура, О. С. Кірей // *Економіка та держава*. - 2012. - № 1. - С. 30-32. - URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2012_1_8.
3. Răscolean I. et al. Some aspects regarding balance sheet analysis // *Annals of the University of Petrosani, Economics*. - 2014. - Т. 14. - №. 1. - С. 291-296. URL : <https://www.upet.ro/annals/economics/pdf/2014/part1/Rascolean-Monea-1.pdf>.
4. Iqbal A., Mati M. Relationship between non-current assets & firms profitability. - University Library of Munich, Germany, 2012. URL : https://mpra.ub.uni-muenchen.de/44132/1/MPRA_paper_44132.pdf.
5. Колесніченко А. С. Концептуальні підходи до інтерпретації прибутку як економічної категорії / А. С. Колесніченко, О. Д. Майстрок // *Інноваційно-інвестиційне забезпечення сталого соціально-економічного розвитку України : кол. монографія / ред. О. В. Манойленко*. - Харків : НТУ «ХПІ», 2017. - Розд. 3. - С. 103-114. URL : <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/32498>.